

اعتصاب و شورش کارگران شرکت نفت در خوزستان (اسفند ۱۳۲۹ تا اردیبهشت ۱۳۳۰)

علی اکبر خدروی زاده

بر اساس تصمیم شرکت نفت ایران و انگلیس در تاریخ دهم اسفند ۱۳۲۹ سی درصد از دستمزد کارگران نفت بندر محشور، آغاچاری، لالی و نفت سفید کسر شد و از روز بیست و پنجم اسفند ماه - همزمان با تصویب طرح ملی شدن صنعت نفت ایران در مجلس شورای ملی - اعتصاب و شورش کارگران مناطق مزبور آغاز شد؛ زیرا به آنها اطلاع داده شده بود که شرکت نفت ایران و انگلیس از پرداخت سی درصد فوق العاده آنها جلوگیری کرده است؛ برای مثال، به کارگری که در بندر محشور ۴۰ ریال می گرفت ناگهان ۲۸ ریال پرداخت شد و به دیگری که در هوای سوزان و اوضاع طاقت فرسای خوزستان ۲۰ ریال می گرفت ۱۴ ریال داده شد. این اقدام تحریک آمیز شرکت نفت، که در مناطق مزبور صورت گرفت، اعتصاب و شورش کارگران در شهرهای نفتخیز استان خوزستان را در پی داشت.^۱

پس از اینکه شرکت نفت این اعتصاب را غیرقانونی اعلام کرد، کارگران مسجد سلیمان و هفتگل نیز به عنوان همدردی با اعتصاب کنندگان دست از کار کشیدند. در تاریخ ۴ فروردین ۱۳۳۰ کارگران کارگاههای شرکت در مسجد سلیمان و دانشجویان آموزشگاه فنی آبادان نیز به اعتصاب کنندگان پیوستند. علت اصلی نارضایتیها عبارت بود از وضع مسکن و سرویسهای حمل و نقل کارگران؛ و در مورد دانشجویان، چگونگی امتحانات وزارت فرهنگ که توسط شرکت برگزار شده بود. شکایت دیگر در مورد انتخاب نماینده کارگران در شورای کارخانه بود. این انتخابات قرار بود روز هفتم اردیبهشت ۱۳۳۰ صورت گیرد. کارگران میخواستند انتخابات در خارج از مناطق کار برگزار شود تا آنها کمتر تحت نفوذ شرکت قرار گیرند.^۲

۱. روزنامه اطلاعات ش ۷۲۹۸، ۳۱ فروردین ۱۳۳۰.

۲. الول مانتن، نفت ایران، ترجمه رضا رئیس طوسی، تهران، صابرین، ۱۳۷۴، ص ۲۶۵.

در پی این اعتصاب، نیروهای نظامی از اهواز و سپس خرم‌آباد و اصفهان به محل اعزام شدند. شورش اعتصاب‌کنندگان کمی فروکش کرد؛ اما شرکت نفت هنوز حاضر به پذیرش خواسته‌های کارگران نبود. در تاریخ ۸ فروردین دولت انگلستان اعلام کرد که «برای حفظ امنیت صنایع بریتانیا در مناطق اعتصاب‌زده، کشتیهای جنگی فلامینگو و وایلدگوس را به آبادان فرستاده است. این دو کشتی جنگی قسمتی از نیروی دریای بریتانیا در خلیج فارس را تشکیل می‌دادند و پایگاه آنها در بحرین بود. علاوه بر این، به ناو جنگی گامبیا نیز فرمان داده شد تا از مالنا به طرف آبهای خلیج فارس حرکت کند. آن دو کشتی جنگی عملاً در کویت و در حدود صد و ده کیلومتری آبادان متوقف شدند و ناو گامبیا نیز از بحرین جلوتر نرفت.»^۳

در همین روزها شیرد سفیر انگلستان در تهران رسماً از حسین علاء نخست‌وزیر وقت سؤال کرد که برای حمایت از اتباع انگلیسی در مناطق نفتخیز خوزستان چه اقداماتی انجام داده است. متعاقب آن، در نهم فروردین نزدیک به ده هزار نفر دیگر از کارگران شرکت در مسجدسلیمان دست به اعتصاب زدند و در همین تاریخ نیروهای نظامی در آبادان به روی مردم آتش گشودند و سه نفر را به قتل رساندند. در پی این درگیریها شرکت نفت و دولت ایران اعلام کردند که همه چیز آرام است و اعتصاب در بندر محشور به آرامی خاتمه یافته است. روز بعد، تقریباً هزار نفر از کارگران لوله نفت به اعتصاب‌کنندگان پیوستند و، در اغلب مراکز، کارمندان شرکت نیز به اعتصاب‌کنندگان ملحق شدند؛ لیکن یک هفته بعد، وضع آرام گرفت و تا روز ۱۸ فروردین نزدیک به یک‌سوم اعتصاب‌کنندگان به سر کار خود بازگشتند. با این حال، قریب به ده هزار نفر در شهرهای مسجدسلیمان، بندر محشور و آغاچاری همچنان به اعتصاب خود ادامه دادند. در آبادان هم بجز دانشجویان فنی، بقیه به اعتصاب ادامه دادند.^۴

در چنین اوضاع و احوال سیاسی، حسین علاء، که از تاریخ ۲۰ اسفند ۱۳۲۹ مأمور تشکیل کابینه جدید شده بود، اعضای کابینه و برنامه دولت خود را در روز ۱۸ فروردین ۱۳۳۰ به مجلس شورای ملی معرفی کرد.^۵ سپس به اطلاع مجلس رساند که به واسطه نامنی و تحریک و تخریب در خوزستان دولت لازم دانست در بعضی نقاط آن استان برای دو ماه حکومت نظامی برقرار کند؛ و در فردای آن (۱۹ فروردین) نامه‌ای بدین شرح به مجلس نوشت:

... در روزهای اول فروردین گزارشهای تلگرافی از مأمورین کشوری و مسئولین انتظامی رسید که از یک سلسله تظاهرات در مناطق نفتخیز حکایت می‌کرد. عده‌ای

۳. همان، ص ۲۶۶.

۴. همان.

۵. مذاکرات مجلس شورای ملی، دوره شانزدهم، (۱۸ فروردین ۱۳۳۰).

۱۳۹۱-۲۹۹۴

رژیم شاهنشاهی و مطالعات فریبی

از دانشجویان دانشکده فنی آبادان در انتظار انجام تقاضاهایی که راجع به وضع تحصیلی خود داشتند با حال اعتصاب از حضور در جلسات درس خودداری نموده بودند و مقارن همان اوقات عده‌ای از کارگران تحت عنوان مطالبه مدد معاش و فوق‌العاده سختی معیشت دست به اعتصاب زده بودند. در خلال این احوال، پیش از آنکه به دولت فرصت رسیدگی داده شود اطلاع رسید که اعتصابات صورت ساده و طبیعی ندارد و تحریکاتی در جریان است و بیم آن می‌رود که بر اثر کافی نبودن قوای انتظامی حوادثی پیش آمد کند و خساراتی به مناطق نفتخیز وارد گردد که بالمآل به زیان کشور تمام شود. حتی تصریح شده بود که اعتصاب‌کنندگان یک هفته استمهال مقامات دولتی را هم که آقایان پیشنهاد نموده بودند نپذیرفته‌اند. چون از طرفی، رسیدگی به تقاضای کارگران و تأمین رفاه آنان مستلزم اعزام

هیبتی به جنوب بود؛ و از طرف دیگر، وضع مناطق نختخیز ایجاب می‌کرد که قبل از هر چیز برای حفظ نظم و آرامش و تأمین امنیت آن نقاط اقدام شود. هیئت دولت با مذاقه پیشنهادها و گزارشهای واصل و با توجه به ماده واحده مربوط به مقررات اعلان حکومت نظامی مصوب مجلسین شورای ملی و ستاد در جلسه ۵ فروردین ۱۳۳۰ تصویب نمودند که برای مدت دو ماه فقط در نقاط آبادان، گچساران، آغاچاری، لالی، بندر محشور، هفتگل و مسجدسلیمان حکومت نظامی اعلام شود و در اجراء ماده واحده مزبور مراتب در تاریخ ۷ فروردین به استحضار مجلسین شورای ملی و سنا نیز رسانید.

... بنا به جهات و دلایل مذکوره به استناد ماده واحده موافقت با برقراری حکومت نظامی اراکه شرح داده شد، درخواست می‌نماید.^۶

در روزهایی که نمایندگان مجلس شورای ملی در مخالفت و موافقت یا برنامه دولت علاء مشغول بحث و گفت‌وگو بودند رانندگان لوکوموتیو و کارگران راه‌آهن دست به اعتصاب زدند. همچنین تعدادی از دانشجویان فنی آبادان روز ۲۲ فروردین به حمایت از کارگران اعتصابی شورش کردند که، در نتیجه، نیروهای انتظامی آن مدرسه آموزشی و خانه‌های دانشجویان را اشغال کردند.

در ۲۳ فروردین، شورش کارگران بندر محشور به اوج خود رسید و در ساعت ۱۱ صبح به دستور فرماندار نظامی تیراندازی به طرف مردم آغاز شد و در اثر آن دوزن کشته شد و تقریباً بیست مرد زخمی شدند. در آبادان نیز، هنگامی که نیروهای انتظامی تلاش می‌کردند تا چند تن از رهبران اعتصاب‌کننده را دستگیر کنند، شورش آغاز شد و در این هنگام یک نفر مجروح گردید. این رویداد منجر به تظاهرات سختی شد که پیامد آن شش نفر کشته و سی نفر زخمی بود. پس از اینکه شورش مردم از کنترل نیروهای نظامی خارج شد، دو کارگر انگلیسی شرکت نفت و یک ملوان انگلیسی به قتل رسیدند.^۷

در پی حوادث مزبور فرمانده نظامی آبادان برکنار گردید و نیروهای کمکی به آن شهر اعزام شدند. از سوی دیگر، هربرت مورینسن وزیر خارجه انگلستان در مجلس عوام به ایراد سخنرانی پرداخت و با لحنی تند اظهار داشت:

ما برای حفظ جان و مال بریتانیاییها، حق توسل به هر اقدام مناسبی را برای خود محفوظ می‌داریم. ما، در مقابل صدمات و زیانهایی که ممکن است اتباع و یا شرکتهای بریتانیا متحمل شوند دولت ایران را مسئول می‌شناسیم.^۸

۶. اسناد نفت و نظفها و نامه‌های تاریخی دکتر محمد مصدق. تهران، راستین، بی‌تا، صص ۴۲-۴۳.

۷. الول ماتن، نفت ایران، ص ۲۶۷. ۸. همان، ص ۲۶۸.

در پی آن، سومین کشتی جنگی انگلستان، «ورن»، وارد خلیج فارس شد و ناو جنگی «یورمالوس» هم برای پیوستن به گامبیا از مدیترانه حرکت کرد. سفیر انگلستان بار دیگر به دیدار علاء رفت و او را در جریان اقدامات دولت متبوع خود قرار داد.

در تاریخ ۲۷ فروردین ۱۳۳۰، آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی نیز بیانیه‌ای راجع به رویدادهای اخیر صادر کرد و در این بیانیه از کارگران خواست تا به شورش خود خاتمه دهند زیرا ادامه این شورشها به نفع انگلستان تمام می‌شد. او همچنین به کارگران اطمینان داد که انگلیسیها به زودی ایران را ترک خواهند گفت و دولت ایران خسارتهای وارد آمده به کارگران را جبران خواهد کرد.^۹

علاوه بر این، دکتر مصدق نیز در جلسه ۲۷ فروردین مجلس شورای ملی در مخالفت با اعلام حکومت نظامی در خوزستان اظهار داشت دلیل اینکه نمایندگان جبهه ملی از دادن رأی به پیشنهاد دولت مبنی بر اعلام حکومت نظامی خودداری کردند جز این نبود که دولت بدون تحقیق و بدون رسیدگی به این موضوع که آیا این اعتصاب بجاست یا نابجاست آن را اعلام کرد. مصدق سپس بیانیه جبهه ملی خطاب به کارگران را ایراد کرده در بخشی از این بیانیه آمده است:

هموطنان کارگر، شرکت نفت این بار، مستقیماً و بدون حاجت به پرده‌پوشی، شما کارگران هنرمند ایرانی را که در سخت‌ترین شرایط زندگی به حساب یغمای پنجاه ساله او به استخراج طلای سیاه مشغول بوده‌اید با کسر مبلغی از حقوق ناچیزتان به اعتصاب واداشته و در ادامه موجبات اعتصاب و عصیان نمودن شما از هرگونه اقدام تحریک‌آمیز خودداری نکرده؛ و طبیعتاً دامنه این نگرانی و ناراحتی را، اگر به او مجالی داده شود، به نقاط دیگر کشور نیز سرایت خواهد داد تا از طرفی، با تبلیغات مغرضانه افکار عمومی قسمتی از دنیا را از لحاظ سیاست کلی و احتیاج قطعی ای | که به نفت دارند برضد خواسته ملت ما و تصمیم مجلسین ایران برانگیزد؛ و از طرف دیگر، با در هم ریختن اوضاع سیاسی و اقتصادی ایران و انتشار اخبار وحشت‌انگیز ما را به خود مشغول و از وقوع حوادث احتمالی مرعوب سازد. جبهه ملی در عین حال که جداً از دولت می‌خواهد هرچه زودتر شرکت نفت را مکلف کند آن قسمت از حقوق و اضافات کارگران را که برخلاف حق، به منظور ایجاد نگرانی و برای اجرای نقشه‌های شوم خود، کسر کرده بپردازد، از هموطنان و برادران کنارگر خود تمنا دارد با نهایت هوشیاری و بیداری و در کمال آرامش و خونسردی مراقب این تحریکات و دسائس مدام حریف کهنه‌کار باشند...^{۱۰}

۱۰. ملاکرات مجلس شورای ملی، دوره شانزدهم، (۲۷ فروردین ۱۳۳۰).

۹. همان، ص ۲۶۹.

در چنین وضعیت بحرانی‌ای، مجلس شورای ملی در ۲۷ فروردین به کابینه علاء رأی اعتماد داد و همچنین پیشنهاد دولت مبنی بر اعلام دو ماه حکومت نظامی در خوزستان را به اتفاق آراء تأیید کرد. با تصویب پیشنهاد مزبور، دولت علاء به سرعت دست به اقدام زد. اقدامات محمد مهران، شهردار سابق تهران و مقدم و حجازی که به خوزستان اعزام شدند تقریباً مؤثر بود. سرانجام، با دستگیری چند تن از سران اعتصاب‌کنندگان و سرکوبی شورش کارگران امنیت نسبی برقرار شد. تا روز دوم اردیبهشت، آبادان تنها جایی بود که هنوز اعتصاب در آن ادامه داشت؛ اما به تدریج تعدادی از کارگران به سر کار خود بازگشتند و اعتصاب خاتمه یافت.^{۱۱}

اسناد حاضر، تلگرافهایی است از طرف هیئت اعزامی دولت علاء به خوزستان که در روزهای پایانی اعتصاب و شورش کارگران شرکت نفت، از استانداری خوزستان به دفتر نخست‌وزیر مخابره شده است.

۱۱. اسناد مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، سند شماره ۶۵، ۲۹۷، ۵.

کشف تلگراف: استانداری	[شیر و خورشید]	اسم کشف‌کننده
از: اهواز	نخست‌وزیر	تاریخ وصول
	مرموزات	تاریخ کشف

فوری. کاخ ایض - جناب آقای نخست‌وزیر. وضعیات در آبادان و سایر نقاط مؤسسات نفت در نتیجه مراقبت و مذاکرات با خود کارگران و اولیاء شرکت نفت رو به بهبودی می‌رود. شرکت روی تأکیدات و تجسم مقررات امر از حاضر شدن با هیئت اعزامی راجع به تقاضای کارگران داخل در مذاکره بشود. روی گزارش تلفونی آن نماینده دولت در شرکت نفت اجازه خواستند روز دوشنبه با نماینده شرکت نفت از آبادان به بندر محصور رفته حقوقات ایام اعتصاب کارگران را پرداخت نمایند. دستور داده شد در خود آبادان هم شروع به پرداخت نمایند. جریان مفصل بعداً برای استحضار جناب عالی گزارش خواهد شد.

۶۲: ۳۰/۱/۲۵ به ساعت ۸ سپهبد شاه‌بختی
[سند شماره ۷۴ ۲۹۷ ۵ و ۷۵-۲۹۷-۵]

کشف تلگراف: استاندار	[شیر و خورشید]	اسم کشف‌کننده
از: اهواز	نخست‌وزیر	تاریخ وصول ۳۰/۱/۳۱
شماره وارده ۳۵	مرموزات	تاریخ کشف ۱۳۳۰/۱/۳۱

جناب آقای نخست‌وزیر - ۳۵۹ به طوری که قبلاً هم به استحضار رسید، در چندی قبل این مطالب از طرف رؤسای شرکت اظهار شده بود که فوراً دستور داده شد مأمورین انتظامی در مسیر راه کارگران گمارده و از محرکین جلوگیری نمایند؛ اینکه عده کارگران رو به تراید است و با اقدامات جدی و مراقبت‌های کاملی که به عمل می‌آید امید است به کلی رفع نگرانی شده و اوضاع به حال عادی برگردد. باشگاهها منظمأ مشغول کار شده و گزارش جریان هم هر روزه به عرض آن جناب خواهد رسید.

۱۵۹ - سپهبد شاه‌بختی.
[سند شماره ۶۸-۲۹۷-۵]

کشف تلگراف استاندار
از اهواز
شماره وارده: ۴۱

نخست وزیر

مرموزات

اسم کشف کننده: ...
تاریخ وصول: ۳۰/۱/۳۱
تاریخ کشف: ۳۱/۱/ماه ۱۳۳۰

جناب آقای نخست وزیر - ۳۰۹ بطوریکه قبلاً هم باستحضار رسید در چند
قبل این مطالب از طرف روسای شرکت اظهار شده بود که فوراً دستور داده
شد مأمورین انتظامی در مسیور لکارگران کمارده و از محرکین جلوگیری نمایند
اینکه عده کارگران رویتزاید است و با اقدامات جدی و مرافبتها و کاملی که
بجمله میاید امید است یکی رفع نگرانی شده و اوضاع بحال عادی برگردد
باشگاهها منظمتر کار کنند و گزارش جریان هم هرروزه بعرض آنجناب
خواهد رسید - ۱۰۹ - سپهبد شاه بختی

[۵-۲۹۷-۶۸]

کشف تلگراف: استاندار | اشیر و خورشید | اسم کشف کننده
از: اهواز | نخست وزیر | تاریخ وصول: ۳۰/۲/۲
شماره وارده: ۴۱ | مرموزات | تاریخ کشف

جناب آقای نخست وزیر - پیرو ۱۶۲
اعتصاب هنوز در آبادان ادامه دارد؛ ولی در نتیجه اقدامات معموله ۳۷۵۰۰ نفر
مشغول کار شده اند. برای دستگیری محرکین مرتباً اقدام؛ و امروز چهار نفر از مسببین
اصلی اعتصاب به نام کروالیان، زواری، آقاداشی و کیهان پناه بازداشت. برای اینکه از
موقع پرداخت حقوق تشنجی ایجاد نشود دستورات لازم صادر و امروز حقوق کارگران
مسجد سلیمان با نظارت هیئت پرداخت گردید. آرامش در مناطق نفتخیز کاملاً برقرار
است.

۱۸۵ - سپهبد شاه بختی
[اسند شماره ۵-۲۹۷-۶۵]

اسم کشف‌کننده
 تاریخ وصول ۳۰/۲/۲
 تاریخ کشف - ماه ۱۳

کشف تلگراف استاندار
 از اهواز
 شماره وارده ۴۱

جناب آقای نخست‌وزیر پیرو ۱۶۲

اعتصاب هنوز در آبادان ادامه دارد ولی در نتیجه اقدامات معموله ۳۲۵۰۰ نفر مشغول کار شده‌اند برای دستگیری محرکین مرنبا، ایدام و امروز چهار نفر از سببین اصبی اعصاب بنام کروانیان زواری آقاداتی و کیهان‌یناه بازداشت برای اینکه از موقع پرداخت حقوقی تشنجی ایجاد نشود دستورات لازم صادر و امروز حقوق کارگران مسجد سیدان بانضارت هیئت پرداخت گردید آرامش در مناطق نفت نیز کاملاً برقرار است - ۱۸۰ - سیهد شاه‌بختی

| ۶۵-۲۹۷-۱۵ |

کشف تلگراف: استاندار [شیر و خورشید] اسم کشف‌کننده
 از: اهواز نخست‌وزیر تاریخ وصول ۳۰/۲/۳
 شماره وارده ۴۵ مرموزات تاریخ کشف

جناب آقای نخست‌وزیر

پیرو ۱۸۵ در آبادان اعتصاب ادامه داشته و امروز کارگران قصد میتینگ [میتینگ] داشتند که با تدابیر لازم جلوگیری. بر اثر اقدامات معموله ۱۱۳۰۰ نفر کارگر به کار مشغول. برای جلوگیری از طبع اوراق مضره از چاپخانه‌ها التزام گرفته شد. در تمام مناطق آرامش برقرار. حقوق کارگران بندر محشور پرداخت شده است. در خاتمه هفت نفر از محرکین، که در تلگرافخانه خرمشهر متحصن بودند، بازداشت شدند.

۱۹۲ - سیهد شاه‌بختی

[سند شماره ۴۹-۲۹۷-۱۵]

کشف تلگراف استاندارد
از اهواز
شماره وارده ۴۸

اسم کشف کننده
تاریخ وصول ۳/۲۱/۳۰
تاریخ کشف - ماه ۱۳

جناب آقای نخست وزیر پیرو ۱۸۵ در ابادان اعتصاب ادامه داشت و امروز کارگران قصد متنگه داشتند که با تداوم این امر جهت جلوگیری بر اثر اقدامات معموله ۱۲۳۰۰ نفر سر کارگزار مشغول برای جلوگیری از طبع اوراق مفره از چاپخانه ها التزام گرفته شد. در تمام مناطق آرامش برقرار جناب کارگران بندر معتمدین برداخت شده است در خاتمه وقت نگران مقرر که در تلگرافخانه خرم شهر متحصن بودند بازداشت شدند. ۱۹۲ - سپهبد شاهبختی

| ۵-۲۹۷-۴۹ |

کشف تلگراف: استاندارد | شیر و خورشید | اسم کشف کننده
از: اهواز | نخست وزیر | تاریخ وصول ۳۰/۲/۴
شماره وارده ۴۸ | مرموزات | تاریخ کشف

جناب آقای نخست وزیر

پیرو ۱۹۳ - در نتیجه تدابیر و اقدامات معموله روحیه کارگران برای اشتغال به کار مساعد شده؛ و با بیانیهای که شب قبل به امضای این جانب صادر گردید امروز ۱۷۱۰۰ نفر سر کار رفتند. در تمام مناطق آرامش برقرار است.

۱۹۸ - سپهبد شاهبختی

| اسناد شماره ۵۷-۲۹۷-۵ |

حسن سراج حجازی و رضا جعفری از نمایندگان مجلس سنا | ۳۲۵۲-۴ع

کشف تلگراف آقای حجازی	اشیر و خورشید	اسم کشف‌کننده
رئیس کل بازرسی نخست‌وزیری	نخست‌وزیر	تاریخ وصول ۳۰/۲/۴
از: اهواز	مرموزات	تاریخ کشف
شماره وارده ۴۹		

جناب آقای نخست‌وزیر، پیرو گزارشهای تلگرافی، وقتی پس از آنکه کارگران مناطق نفتخیز، بنا به توصیه هیئت به کار مشغول شدند و مستدعیات آنان به وسیله هیئت انجام یافت، بنا به وعده داده شده لازم بود وضعیتشان از نزدیک مشاهده شود. از روز بیست و نهم پنج روز مسجدسلیمان، لالی، نفت سفید، هفتگل، آغاچاری را بازدید و بین کارگران به سر برده؛ و پس از معاینه منازل آنها، احتیاجات آنها از نزدیک مشاهده. آنچه که از خواسته آنان ممکن بود در محل حل شود به وسیله مذاکره با رؤسای انگلیسی مناطق حل و کارگران مناطق مزبور با اطمینان به مراجع دولت مشغول کار می‌باشند. اکنون هیئت مصمم است مستدعیات دیگرشان را، که قبلاً نیز با اولیای شرکت مذاکره و تا حدی موافقت حاصل شده بود، این دو روزه خاتمه دهد. در موضوع آبادان هم، آنچه در حدود قانون میسر بوده انجام. چون اغتشاشات اخیر کارگران آنجا بدون سابقه و از

حدود قانون تجاوز نموده با دخالت قوای انتظامی باید وضعیت به حالت اولیه اعاده شود. بنابراین، کار هیئت تا دو سه روز دیگر خاتمه می‌یابد؛ اجازه مراجعت داریم. و ضمناً مستدعی است مبلغی در حدودی که هنگام حرکت پرداخت شده برای امکان پرداخت بقیه مخارجات فوری حواله فرمایند.

۸- سراج حجازی

اسند شماره ۵۲-۲۹۷-۵ و ۵۳-۲۹۷-۱۵

کشف تلگراف	استاندار	[شیر و خورشید]	اسم کشف‌کننده
		نخست‌وزیر	تاریخ وصول ۳۰/۲/۵
		مرموزات	تاریخ کشف

جناب آقای نخست‌وزیر

عطف به ۴۷۲/۴، عقیده این جانب و آقایان هیئت اعزامی این است تا حصول آرامش طبیعی باید در تمام نقاط حکومت نظامی برقرار باشد. ضمناً، معروض می‌دارد: هنوز کاملاً ماجراجویان دستگیر نشده و مقررات حکومت نظامی برای اجرای این منظور لازم است.

۴۷۸ - سپهبد شاه‌بختی

اسند شماره ۵۹-۲۹۷-۱۵

یادداشت	۵۳	شیر و خورشید	رئیس‌گروه علمی
	۳۰/۲/۷	دفتر نخست‌وزیر	تاریخ
			ماه ۱۳

جناب آقای نخست‌وزیر، پیرو گزارش قبلی، هیئت پس از مذاکرات طولانی، موفق شد موافقت اولیای شرکت را جلب نمایند دستمزد زمان اعتصاب کلیه کارگران خوزستان را، بدون احتساب مرخصی، پرداخت نمایند. همچنین، فوق‌العاده‌ای که از دهم اسفند کسر کرده بود عجلتاً تا موقعی که به نحو رضایت‌بخش حل نشده پرداخت نمایند. بیانیه‌ای نیز از طرف هیئت در این باب صادر گردید.

۱۱- سراج حجازی

اسند شماره ۴۲-۲۹۷-۱۵

کشف تلگراف استاندار	[شیر و خورشید]	اسم کشف‌کننده
از اهواز	نخست‌وزیر	تاریخ وصول ۳۰/۲/۱۴
شماره وارده ۶۱	مرموزات	تاریخ کشف

جناب آقای نخست‌وزیر

چندی قبل، بنا به تقاضای کارگران مسجد سلیمان و توصیه هیئت اعزامی، به فرماندار شوشتر دستور داده شد به سمت نماینده استانداری کمیسیون تعیین حداقل دستمزد را تشکیل و طبق قانون با حضور نمایندگان کارفرما و کارگر در تعیین حداقل دستمزد اقدام نماید. اینک که قانون ملی شدن نفت به تصویب مجلسین و توشیح ملوکانه رسیده فرماندار، به علت اینکه نماینده کارفرما مشخص نیست، جلسه را به تأخیر انداخته و برای رسیدگی و اتخاذ تصمیم دستور داده کمیسیونی از فرماندار اهواز و شوشتر و نمایندگان خوزستان تشکیل و اظهار نظر نمایند. کمیسیون متشکله معتقد است حضور نماینده شرکت به نام نماینده کارفرما غیرقانونی و اساسنامه متکی به قانون جدید نیز تاکنون به تصویب دولت نرسیده که ملاک عمل قرار داده شود. به علاوه، افزایش دستمزد، با توجه به تعداد زیاد کارگران نفت که تقریباً هفتاد و پنج روزی بیست ریال باشد هزار نفر هم روزانه بیش از دو میلیون ریال، که مبلغ قابل ملاحظه است، اضافه هزینه تولید و ممکن است تشنجی ایجاد کند. چون موضوع حائز اهمیت بوده و ضمناً بایستی تکلیف کارگران نیز معلوم گردد متمنی است نظریه عالی را ابلاغ فرمایند.

۲۴۳ - سپهد شاه‌بختی

[سند شماره ۳۵-۲۹۷-۵ و ۳۶-۲۹۷-۵]

کشف تلگراف: استاندار	[شیر و خورشید]	اسم کشف‌کننده
از: اهواز	نخست‌وزیر	تاریخ وصول ۳۰/۲/۴
شماره وارده ۴۸	مرموزات	تاریخ کشف

جناب آقای نخست‌وزیر

طبق اطلاع واصله، کارمندان عالی‌رتبه ایرانی شرکت نفت، به تصور اینکه در موقع اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت، ممکن است بیکار شوند اظهار نگرانی نموده‌اند. گفته می‌شود که این شایعات از ناحیه کارمندان خارجی شرکت نفت می‌باشد.

۲۶۱ - سپهد شاه‌بختی

[سند شماره ۴۰-۲۹۷-۵]

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی